

Українські поети і Пушкін

Павло Тичина

Перед пам'ятником Пушкіну в Одесі

Здоров будь, Пушкін мій, землі орган могучий!
І ти, морська глибінь, і ви, одеські тучі!
Я тут у вас в гостях, і всім я вам радий.
Не гнівайтесь за сміх: іще ж я молодий.

Залузаний бульвар. Бульчить калюжна плавань.
І Пушкін на стовпі – пливе у грязь, як в гавань.
Куди ж ти, подожди! – не хоче говорить.
Внизу сирени рев і море бурунить.

То ж вдячнії сини невдячної Росії
поставили його... плечима до стихії.
Стій боком до людей, до многошумних площ;
Господь стихи простить і епіграмний дощ...

Ах, море і поет! Та хто ж вас не боїться!
Свободи чорний гнів. І блиск, і гарт, і криця.
Поетом будь добро: помреш – то од свобод
все боком ставлять нас, щоб не впізнав народ.

1924

Максим Рильський

* * *

Тут був готель «Царград». Спинись, людино!
Він Пушкіна, вигнанця і співця,
Приймав колись. Низенька зала ця
Найвищу привітала верховину.

Зібравшись на весілля, у гостину,
Неволі син, що визволяв серця,
Тут спочивав, не знавши рішенця,
Що тьмою сонячну повів годину.

Шевченко й Пушкін! Гнала їх обох
Рука царя під бурю і негоду, –
Та не взяли ні пліснява, ні мох

Їх серць палких – і, непокорні зроду,
Вони несли не разом, та удвох,
На крилах слова сонце і свободу.

1937

* * *

Олов'яний погляд Миколая
І Дантес у профіль і en face.
Друг корить – як завжди, ворог лає
І минає, і спливає час.

На балу кокетлива Мадонна
В'ється безрозумно, як мотиль,
А земля така навколо сонна,
А такий у серці біль!

Що там щастя – хоч спокою б клопоть,
Хатка і піщаний косогір,
Де жандармська не одягне лапа
В пізній камер-юнкерський мундир.

Рідні книги в синьому сап'яні,
Тихий згад шумних лицейських літ,
Воркітливий, сивий голос няні, –
Та невже це тільки тінь і слід?

Тінь і слід – і дружба, і кохання,
І вигнання, й пориви і сни?
Та невже було це дождання
Зовсім неможливої весни?

Ні! Рука не випускала вперто
Вірного, невтомного пера,
І, як час йому прийшов умерти,
Сам він знав, що весь – не умира.

Ліна Костенко

Віяло мадам Полетики

Ідалія Полетика,
прославилася бабонька,
цькувала собі генія, знічев'я, просто так.
Тепер в музеях Пушкіна
зі стін очима кліпає,
за віяло ховається, коли екскурсовод
ні-ні та її скаже: – Ось вона,
та сама світська дамочка,
котра цькувала генія. Нікчемна, а й вона
отрути жменьку вкинула, де наклепи варилися,
і є в його загибелі також її вина.

Куди ж тепер їй дітися?
Безсмертя річ безвихідна.
Всі погляди спиняються на ній, на ній, на ній!

А що, мадам Полетико?
Позиція невігідна.
Тепер сиди у рамочці, прилюдно червоній.

Він щедрий, незлопам'ятний,
він вивів тебе з ницості.
Без нього, без убитого, ну ким би ти була?
А так усі розплутують по вузлику, по ниточці,
вже років сто розплутують усе, що ти плела.

В Дантеса були крильця – сріблясті еполетики.
Він пурхав, ти звивалася – як жевжик і змія.
Воно, звичайно, будши
дружиною Полетики,
годилося би залишити достойніше ім'я.

Ідалія, вродливиця, і очі з поволокою,
дитя розпусти графської, рожене без вінця.
Як ви цькували генія!
Безжалісно, толокою.
Чого ж тепер ти віялом прикрила півлиця?

Ідалія, сучасниця,
ну, як тобі сичалося?
Звідкіль взялося віяло, бо наче ж не було.
Чи ти ото прикрилася, щоб совість не пручалася,
щоб люди не побачили роздвоєне жало?

А треба ж було думати,
царі, Дантеси, Дубельти,
Ідалія Полетика, і всі на одну масть!
То небезпечно – генія цькувати.
Він у безсмерті страшно вам воздасть.

Переклади

Євген Гребінка

Полтава

Багатий дуже Кочубей:
Його ланам кінця немає,
Його отара скрізь гуляє
В зеленім лузі без людей;
А луг аж стогне під волами,
Під кіньми гарними й вівцями.
Багацько у його добра,
Атласу, хутра і срібла,
На видноті і під замками.
Та пишній Кочубей не тим,
Не довгогривими конями,
Не батьківськими хуторами,
Не золотом, бачите, яким
Його щогод дарує Крим –
Дочкою гарною своєю
Ти забагатів, Кочубею!..

1836

Іван Франко

Поетові

Поет, не дорожи любовію народною!
Похвал і захватів минут хвилеві бурі;
Почуєш дурня суд і сміх юрби холодної,
А ти лишись твердий, спокійний і понурий!

Ти цар, то жий же сам! Дорогою свобідною
Йди там, куди тебе веде свобідний ум!

Довершуй виплодилюбимих твоїх дум,
А нагород не жди за твори, хвали гіднії.

Вони в тобі самім. Ти сам собі найвищий суд,
Гостріше від усіх зумієш оцінить свій труд.
Чи задоволений ти тим, що не трудився всує?

Як так, нехай юрба хоч злиться, хоч ганьбить,
Плює на вівтар той, де твій огонь горить,
Або мов дітвора твій п'єдестал штурмує!

Сівач

Сівач свободи, із пустині
Я вийшов рано до звізди,
І руки чистії, невинні
На поневоленії борозди
Кидали животворне сім'я раз у раз.
Та дармо лиш я стратив час
І добрі наміри й труди.
Пасіться, сумирні народи!
Вас не пробудить честі клич.
Нащо отарам дар свободи?
Їх різать або стригти треба лиш.
Насліддя їх від роду в роди
Ярмо з дзвіночками та бич.

Михайло Старицький

В'язень

Сижу я в темниці, дивлюся з-за ґрат:
Край муру теж бранець, орел мій співбрат, –
Журливо махає недужим крилом,
Криваве щось дзьоба, якраз під вікном...

І рве, і шматує та зорить в вікно,
Немов-би замислив зі мною одно,
І клекотом вабить взір темряви мій,
І хоче промовить: «З темниці мерщій!

Ми вільнії птахи: гей, час і пора!
Туди, де з-за хмари біліє гора,
Туди, де синіють за млою моря,
Туди, де гуляє лиш буйний... та я!»

Михайло Драй-Хмара

Цигани

Цигани юрбами в степах
По Бесарабії кочують.
Тепер вони на берегах
У шатрах подраних ночують.
Весела там, як вольний спів,
Ночівля їх під небесами.
Поміж колесами возів,
Напівзапнутих килимами,
Горить огонь; сім'я кругом
Вечерю варить; в чистім полі
Пасуться коні; за шатром
Приручений ведмідь на волі.
Як оживили степ оцей
Турботи лагідні сімей,
Що рушать завтра в похід ранній,
Пісні жінок і крик дітей,
І дзвін ковадла на смерканні!
Та ось, на табор кочовий
Спускається нічне мовчання,
І чути в тиші степовій
Лиш гавк собак та коней ржання.

Кругом погашено огні,
І всюди спокій; місяць сяє
З небесної височині
І тихий табор осяває.
В однім наметі дід не спить;
Він перед вугіллям сидить,
Де жевріє ще жар червоний,
І пильно на полях зорить
І на туманні оболоні.
Його ще молода дочка
Пішла десь погулять у полі.
Вона вже звикнула до волі,
Вона надійде: дід чека...
Вже ніч, вже скоро й місяць кине
Хмарок далеких тінь легку, –
А дівчини нема, і стигне
Убога страва в казанку.

Микола Зеров

Поет

Поете, не зважай на лестощі народу!
Хвалінь і захвату мине хвилиний шум;
Почуєш блазня суд і черні дикий глум,
Але байдуже стрінь той вихор і незгоду!

Ти – цар. Шануй свою самотність і свободу,
Прямуй, куди тебе свобідний манить ум!
Виношуючи плід дозрілих творчих дум,
Не сподіваючись на людську нагороду.

Вона – в душі твоїй. Ти сам свій йвищий суд,
Сам найсуворіше ти свій цінуєш труд.
Ти ним не гребуєш, о майстре гордовитий?

Не гребуєш! Нехай же люд його ганьбить
І на вітар плює, де твій огонь горить,
І прагне в нестямі триніжок твій розбити!

* * *

Що в імені тобі моїм?
Воно замре, як сплеск бентежний
Об камінь дальній надбережний,
Як шелест у гаю нічним.

Воно між пам'ятних листків
Залишить слід незрозумілий,
Як візерунок на могилі
Із мертвих чужомовних слів.

Що в ньому? Глибоко й давно
Забуте у швидких поривах,
Душі твоєї не дасть воно
Ні дум, ні спогадів щасливих.

Та в день журби, в самотині,
Його крізь тугу прокажи ти,
Промов: є серце, де мені
У спогаді припало жити.

До ***

Ні, не питай, чому тужлива дума
Серед забав оповива мене,
Чому мій зір блукає, повен суму,
Чому життя не надить чарівне.

Та й не питай, чому навік душею
Я розлюбив веселість і любов.
І жодної не назову своєю:
Хто раз кохав, не покохає знов.

Хто щастя знав, той щастя не зазнає.
Коротка мить – і радості нема.
Від юних днів, від пестоштів і раю
Нам тягота лишається сама.

Максим Рильський

* * *

Я пережив свої бажання,
Я розлюбив юнацькі сни;
Лишилися мені страждання
Порожні вицвіти весни.

Під бурями лихої долі
Зів'яв квітучий мій вінець;
Живу в самотнім вічнім болі
І жду: чи прийде мій кінець?

Так восени, як хижим свистом
Зима з-за гаю засвистить,
Один – на дереві безлистім
Листок запізнений тремтить.

Спомин

Коли для смертного замовкне день труда
І на німі майдани міста
Напівпрозора ляже ніч бліда,
І сну крило повіє чисте,

Тоді в самотності, легких не знавши снів,
Тривожної я повен муки:
В безсонні устає сумління темний гнів,
Шиплять докори, як гадюки;
Душа горить; в умі схвильовані думки
Одна по одній виникають,
І давні спомини, безмовні та тяжкі,
Сувої довгі розгортають.
І я, читаючи облуду й гріх,
Життя минуле проклинаю,
І тяжко скаржуся, проте в сльозах гірких
Рядків печальних не змиваю.

Сонет

Суворий Дант не зневажав сонета;
Петрарка в нім кохання виливав;
Красу його любив творець Макбета;
Про сум гіркий Камоенс нам співав.

І в наші дні втішає він поета:
Вордсворт його за речника обрав,
Змівши світу марного тенета
На хвилювання вільних вод і трав.

У горами лямованій Тавриді
В його рядки, суворіші від міді,
Співець Литви чуття свої вкладав.

У нас іще його не знали діви,
Коли для нього Дельвіг забував
Гекзаметра священного мотиви.

Елегія

Бездумних днів веселощі свавільні
Тяжкі мені, як спогади похмільні.
Та як вино – печаль моя стара,
Що старшає, то сили набира.
Мій шлях сумний. Віщує труд і горе
Прийдешності розбурханої море.

Але не хочу, друзі, умирать;
Я хочу жити, щоб мислить і страждать,
І відаю – у дні турботи й лиха
Життя мені скрашатиме утіха:
Не раз іще, у радості й сльозах,
Гармонію ловитиму в піснях,
І – мариться – смутне моє смеркання
Любов осяє золотом прощання.

Володимир Сосюра

Ти і ви

Порожнє *ви* сердечним *ти*
Вона, забувшись, замінила,
І мрії, повні краси,
В душі закоханій збудила.
Я коло милої стою
Весь у задумі, у розгубі;
Я їй кажу: «Які ви любі!»
А мислю: «Як тебе люблю!»

* * *

Навіщо так чудово сяє
Її хвилинна краса?
Вона помітно зав'ядає,
Квітуча юність погаса...
Погасне! Днів своїх весною
Недовго тішить серце їй
І всіх щасливити собою
В родині радісній своїй,
Дотепним словом, жартів грою
Розмови наші оживлять
І душу страдника – ясною
Душею ніжно зогрівать...
Під тягарем журби моєї
Я поспішаю знов і знов
Хоч надивитися на неї,
Її наслухатись розмов;
Немов зоря прекрасна, рання,
Вона в душі моїй горить,
І мить єдина розставання –
Це розпачу жахлива мить.

Склали Олександра Делі та Олена Яворська

